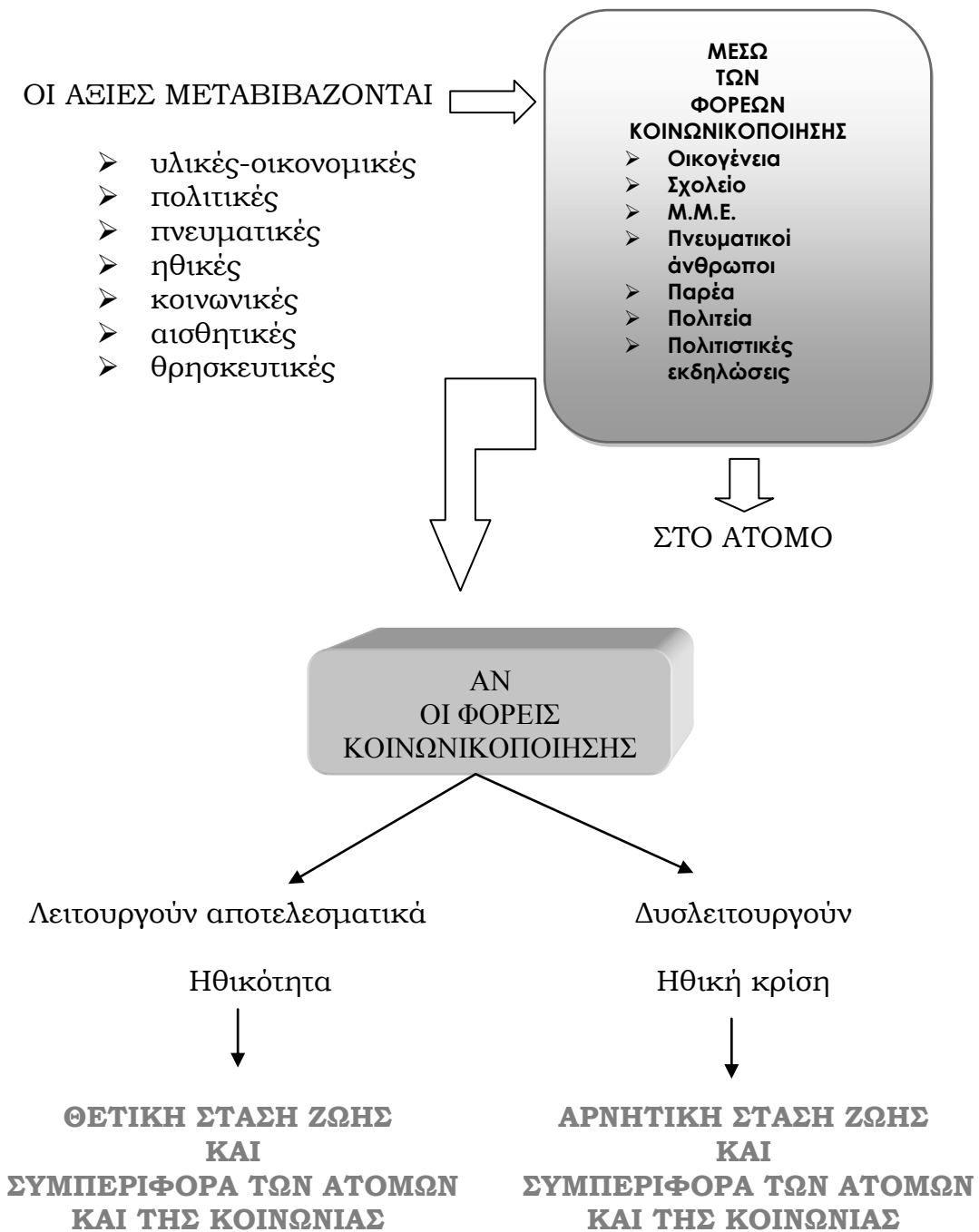

2.5. ΗΘΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

Αξίες: το σύνολο των θετικών ιδιοτήτων που προσδιορίζουν τη σπουδαιότητα ενός αγαθού, προσώπου, πράγματος. Ως αξία ,επίσης, θεωρείται το καθετί που πιστεύει ο άνθρωπος ότι αξίζει στη ζωή.

Κοινωνικές αξίες: Ιδέες και πεποιθήσεις της πλειονότητας των μελών μιας κοινωνίας για το επιθυμητό και το ανεπιθύμητο, το δίκαιο και το άδικο, το καλό και το κακό, το ωραίο και το άσχημο

Τα ιδανικά μπορεί να είναι μια έννοια ή μια αφηρημένη ιδέα(δικαιοσύνη, δημοκρατία, ειρήνη, ανθρωπισμός) ή ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή τρόπος συμπεριφοράς, το οποίο εξιδανικεύεται δηλ. προσλαμβάνει το χαρακτήρα του πρότυπου, του ιδεώδους, προς το οποίο τείνει το άτομο να ταυτιστεί με τη μίμηση.

Ηθική Σύνολο κανόνων που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά του ανθρώπου προς τον εαυτό του και προς τους άλλους.

Ήθος: η συμπεριφορά ενός ατόμου ή μιας ομάδας, ο χαρακτήρας του, ο τρόπος κατά τον οποίο ζει και φέρεται στον κοινωνικό βίο.

Ηθικότητα: η ιδιότητα του ηθικού, η συμμόρφωση δηλαδή του ατόμου στους ηθικούς κανόνες, η χρησιότητα, η τιμιότητα

Ανθρωπισμός (στάση ζωής, ιδεώδες): Σημαίνει το σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την αναγνώριση του ανθρώπου ως αξία, το σεβασμό στην ανθρώπινη υπόσταση, άρα και το ενδιαφέρον και η φροντίδα για τον άνθρωπο, το γενικότερο αγώνα για την εξύψωση του ανθρώπου, την ανάπτυξη της πνευματικής, πολιτικοκοινωνικής και ηθικής φύσης του ανθρώπου.

Σεβασμός: Το συναίσθημα που προκαλείται από την αναγνώριση μιας ηθικής ή πνευματικής αξίας σ' ένα πρόσωπο ή σ' ένα ιδανικό

Ηθική συνείδηση: Το σύνολο των αρχών του ατόμου από τη μια μεριά(εσωτερικό περιεχόμενο), και από την άλλη πλευρά ένα κέντρο ελέγχου της συμπεριφοράς μας.

Η μεταβολή των αρχών της ηθικής έρχεται μέσα από τη μεταβολή του κοινωνικού συστήματος, είτε με τις τεχνολογικές επαναστάσεις. Και στις δυο περιπτώσεις έχουμε αλλαγή στις κοινωνικές σχέσεις και, επομένως, και στις αντιλήψεις που αφορούν αυτές τις σχέσεις.

Ηθικός νόμος το σύνολο των αρχών και κανόνων συμπεριφοράς που ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, με την κοινωνία, με το Κράτος, την πατρίδα, την οικογένεια κ.λ.π.

Το δίκαιο αποτελεί ένα σύνολο κανόνων –γραπτών και άγραφων –που ρυθμίζουν την ανθρώπινη συμβίωση. Διακρίνεται σε γραπτό και σε άγραφο (εθιμικό).

Νόμοι :Αποτελούν ένα σύνολο γραπτών κανόνων που ρυθμίζουν την κοινωνική .

Διαφορές Ηθικής και Δικαίου

Ηθική	Δίκαιο
<p>Οι ηθικές αξίες και κανόνες σχετίζονται με τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου, γι' αυτό δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα. Η υιοθέτηση υγιών ηθικών αρχών αποτελεί παράγοντα ελεύθερης βούλησης και ατομικής συνείδησης. Με βάση την ατομική ηθική συνείδηση</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ο άνθρωπος προσανατολίζεται αυτοβούλως σε ηθική συμπεριφορά ✓ η δράση του εναρμονίζεται με υψηλά ιδανικά και αρχές που αποβλέπουν στο κοινό καλό. ✓ Η παραβίαση των ηθικών κανόνων έχει ως αποτέλεσμα τις ενοχές, τις τύψεις, την αποδοκιμασία της κοινωνίας, την περιθωριοποίηση. 	<p>Οι κανόνες δικαίου αποτελούν νόμους του κράτους και ρυθμίζουν την εξωτερική συμπεριφορά του ανθρώπου και τις σχέσεις του με τους άλλους. Οι νόμοι εξασφαλίζουν ελευθερίες στα άτομα, ρυθμίζουν και τη σχέση τους με την πολιτεία. Οι κανόνες δικαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Είναι υποχρεωτικοί ✓ Επιβάλλονται από την πολιτεία. ✓ Η παραβίασή τους έχει ως αποτέλεσμα την ποινή <p>Οι νόμοι εκφράζουν τις ηθικές αξίες που επικρατούν σε κάθε εποχή και κοινωνία</p>

Είδη αξιών

- Υλικές (το σύνολο των υλικών αγαθών με τα οποία καλύπτονται οι βιολογικές/υλικές ανάγκες του ανθρώπου και βελτιώνονται οι υλικοί όροι διαβίωσής του)
- Ηθικές (το σύνολο των αντιλήψεων που διαμορφώνει ο άνθρωπος για το καλό και κακό, το δίκαιο και το άδικο, αυτό που πρέπει να πράττει και αυτό που πρέπει να αποφεύγει)
- Επαγγελματικές (Επαγγελματική δεοντολογία, δημοσιογραφική, επιστημονική κ.λπ.)
- Θρησκευτικές (πίστη, ευλάβεια, ευσέβεια κ.λπ.)
- Κοινωνικές (δικαιοσύνη, συνεργασία, αλληλεγγύη, ανεκτικότητα κ.λπ.)
- Ατομικές ηθικές(αγάπη, φιλία, ειλικρίνεια, μετριοφροσύνη, φιλαλήθεια, εγκράτεια, αυτοκυριαρχία, αυτογνωσία, ευγένεια, υπευθυνότητα, ελευθερία, δικαιοσύνη, ομόνοια, πειθαρχία, αυτοσεβασμός, εντιμότητα κ.λπ.)

- Πνευματικές αξίες (μόρφωση, πνευματική καλλιέργεια, παιδεία, φιλομάθεια)
- Πολιτικές (προσήλωση στα δημοκρατικά ιδεώδη και τα ανθρωπιστικά ιδανικά, ενδιαφέρον και συμμετοχή στα κοινά, ενεργοποίηση, δικαιοσύνη, κοινωνική αλληλεγγύη, ανεκτικότητα, ελευθερία κ.λπ.)

Κριτήρια αναγνώρισης των κοινωνικών αξιών

- Ο τρόπος διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου
- Κατανάλωση αγαθών (υλικά-πνευματικά)
- Στερήσεις που είναι διατεθειμένοι να υποστούν οι γονείς για τη μόρφωση των παιδιών τους
- Παραγωγή πολιτισμικών αγαθών (λογοτεχνία, ποίηση, κινηματογράφος, αρχιτεκτονική κ.λπ.)
-

Εξέλιξη της ηθικής: Οι ηθικές ιδέες αλλάζουν. Ο ηθικός κώδικας υφίσταται αλλοιώσεις. Η φιλοσοφία του «δέοντος», όπως κάθε φιλοσοφία υπόκειται σε διαρκή αλλαγή.

Οι ηθικές αντιλήψεις διαφοροποιούνται

A) Ως προς το χώρο

- ✓ Μεταξύ διαφορετικών κοινωνιών
- ✓ Μεταξύ κοινωνικών ομάδων στην ίδια κοινωνία

Λόγοι: ευρύτεροι κοινωνικοί και οικονομικοί σχηματισμοί που επιδρούν σε κοινωνικό επίπεδο.

- ✓ Κοινωνικές τάξεις, πολιτισμικές ομάδες
- ✓ Ηλικία, φύλο
- ✓ Αστικότητα, περιοχή

B) Ως προς το χρόνο

Εμφάνιση αλλαγών/διαφορών στην ίδια κοινωνία σε διαφορετικές περιόδους/εποχές

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ

Οι αξίες διαφοροποιούνται τόσο στο χώρο (π.χ. διαφορές μεταξύ κοινωνιών, αλλά και μεταξύ κοινωνικών ομάδων μέσα στην ίδια κοινωνία) όσο και στο χρόνο (διαφορές στην ίδια κοινωνία σε διαφορετικές περιόδους).

Σε ό,τι αφορά το χρόνο, κάθε κοινωνική μεταβολή διαφοροποιεί τις αξίες και τους κανόνες που ισχύουν σε μια συγκεκριμένη κοινωνία. Οι διαφορές αυτές οφείλονται σε ευρύτερους κοινωνικούς και οικονομικούς μετασχηματισμούς, καθώς και στις επιδράσεις τους στο κοινωνικό επίπεδο. Άλλες ήταν οι αξίες στο πλαίσιο των αγροτικών κοινωνιών (π.χ. έμφαση στο γάμο και την οικογένεια) και άλλες στο πλαίσιο της βιομηχανικής κοινωνίας (π.χ. έμφαση στην επαγγελματική καταξίωση). Ο ατομισμός γενικά εκτοπίζει τη συλλογικότητα, καθώς οι κοινωνίες εξελίσσονται από αγροτικές σε μεταβιομηχανικές και αστικές κοινωνίες.

Μεταβολές στις κοινωνικές αξίες μπορεί να επέλθουν και μετά από επαναστάσεις είτε αυτές είναι ειρηνικές (π.χ. κινήματα για τα δικαιώματα των μειονοτήτων και των γυναικών) είτε βίαιες (π.χ. Οκτωβριανή Επανάσταση).

Σε ό,τι αφορά τη διαφοροποίηση των αξιών στο χώρο, επισημαίνουμε ότι διαφορετικές αξίες ενστερνίζονται άτομα ή ομάδες που ανήκουν σε διαφορετικές κοινωνίες (ανάλογα με την ιστορία τους και το στάδιο οικονομικής και βιομηχανικής ανάπτυξης στο οποίο βρίσκονται). Αυτό συμβαίνει γιατί σε κάθε κοινωνία υπάρχουν αξίες που εκφράζουν διαφορετικές κοινωνικές ανάγκες, ιδεολογίες και φιλοσοφικές θεωρήσεις. Αλλά και μέσα στην ίδια κοινωνία η διαφοροποίηση προσδιορίζεται από τις τάξεις, τις πολιτισμικές ομάδες κτλ. που τη συνθέτουν. Για παράδειγμα, η διαχείριση του ελεύθερου χρόνου αλλάζει ανάλογα με την κοινωνική θέση* του ατόμου. Ένας ευκατάστατος μπορεί να παίζει γκολφ στον ελεύθερο χρόνο του, ενώνας βιοπαλαιστής θα προτιμήσει να πάει στο καφενείο με τους φίλους του.

Στο ίδιο κοινωνικό πλαίσιο υπάρχουν κοινωνικές κατηγορίες, όπως για παράδειγμα οι νέοι, που εκφράζουν το δικό τους αξιακό σύστημα μέσα από το ντύσιμο, τη συμπεριφορά ή το γλωσσικό κώδικα. Ωστόσο, η έρευνα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (1999) έδειξε ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις στους νέους, σε ό,τι αφορά την ιεράρχηση των αξιών, ανάλογα με την αστικότητα, τη γεωγραφική περιοχή και το φύλο. Για παράδειγμα, το 35% των νέων στις αστικές, το 44% στις ημιαστικές και το 45% στις αγροτικές περιοχές θεωρούν το γάμο ως «πολύ σημαντικό». Επίσης, το 61,9% των νέων στις αστικές περιοχές, το 78,7% στις ημιαστικές και το 82,4% στις αγροτικές περιοχές θεωρούν «πολύ σημαντική» την πίστη στο Θεό.

Οι διαφορές στις αντιλήψεις σχετικά με την οικογένεια, το γάμο, τη θρησκεία, την επαγγελματική σταδιοδρομία κτλ. μπορεί να επηρεάσουν και τις επιλογές των νέων ως προς το μέγεθος της οικογένειας. Λέμε «να επηρεάσουν» και όχι «να καθορίσουν», διότι η αναπαραγωγική συμπεριφορά συναρτάται και με πολλούς άλλους παράγοντες, όπως είναι η κοινωνική πολιτική (π.χ. υποδομές φύλαξης παιδιών), τα οικονομικά κίνητρα κ.ά.

Στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία παρατηρείται συχνά η συνύπαρξη αντιφατικών μεταξύ τους αξιών. Η αξιοκρατία (π.χ. στις προσλήψεις στο δημόσιο τομέα) υποστηρίζεται από όλους, αλλά δεν είναι λίγοι εκείνοι που αξιοποιούν τις προσωπικές τους διασυνδέσεις με άτομα που διαθέτουν εξουσία, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα ατομικά τους συμφέροντα (πελατειακές σχέσεις πολίτη-εξουσίας).

Οι άνθρωποι δε γεννιούνται με τις κοινωνικές αξίες. Τις αποκτούν μέσα από τις διαδικασίες και τους μηχανισμούς της κοινωνικοποίησης και της κοινωνικής μάθησης.

Υ.Π.Ε.Π.Θ. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ: Κοινωνιολογία, Γ' Λυκείου, βιβλίο μαθητή, 2009, σελ. 47